

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinderns utlåtande om det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik (RUNGPO) 2024–2027

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder tackar för möjligheten att avge utlåtande om det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik (RUNGPO) 2024–2027. SAMS är en intresseorganisation som arbetar för de finlandssvenska riksomfattande funktionshinderorganisationerna. Våra medlemsorganisationer är FDUV, Funktionsrätt med ansvar, Förbundet Finlandssvenska Synskadade, Psykosociala förbundet samt Svenska hörsel förbundet.

SAMS ställer sig bakom målsättningen att samordna åtgärderna för de ungas välbefinnande och att öka det sektorövergripande samarbetet. För en lyckad ungdomspolitik är det centralt att de olika myndigheterna har ett tätt samarbete. Man bör se på den ungas liv och situation ur ett helhetsperspektiv.

SAMS målgrupp är svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning. Barn och unga med funktionsnedsättning beaktas i begränsad utsträckning i programmet, trots att många av de problem som lyfts är särskilt betungande för denna grupp. Vi kommer därför att lyfta fram sådant som krävs för att programmets målsättningar förverkligas också för dessa barn.

Vi vill också uppmärksamma att språkliga rättigheter och svenskans ställning knappt behandlas i programmet, trots svenskans ställning som nationalspråk. Många av de åtgärder som diskuteras i programmet är helt beroende av att den unga kan få fungerande service i rätt tid. I nuläget kan det vara svårare att få stöd på svenska. Till exempel är väntetiden för att få svenskspråkig terapeut längre och funktionshinderservicen präglas av en brist på svenskspråkig personal och svenskspråkiga experter. Språklig tillgänglighet bör alltid vara en genomgående del av alla nationella program.

Korg I

SAMS ser positivt på förslaget att stödet för lärande ska göras tydligare och att kommunerna och välfärdsområdena ska ha ett nära samarbete för att säkerställa att elevhälsan fungerar. Sektorövergripande samarbete är särskilt viktigt för vår målgrupp, som ofta har flera olika klientrelationer hos såväl kommun som välfärdsområde. En effektiv överföring av information mellan skolan och specialistsjukvården är också av stor betydelse för vår målgrupp.

I vårt arbete kan vi ofta se en okunskap hos skolorna om skyldigheterna att göra rimliga anpassningar för den enskilda eleven. Vi efterfrågar därför ett större fokus på individuella anpassningar i skolan för elever med specialbehov. Eleven måste få individuellt anpassat, tillräckligt stöd för inläringen, men också stöd utanför lektionstid i skolan. Många barn behöver till exempel stöd i sociala situationer med andra barn för att förhindra känslor av utanförskap och isolering. Informationsdelningen mellan första, andra och tredje stadiet måste också bli bättre för att tillförsäkra ett kontinuerligt och enhetligt stöd genom alla stadier i utbildningen.

Vi vill också särskilt uppmärksamma gruppen barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Dessa barn och unga har sällan tillgång till de serviceformer som stadgas i handikappservicelagen, vilket leder till att de inte alltid får det stöd de skulle behöva för att klara av skolgången. Det här kan i sin tur leda till vantrivsel och avbrutna studier.

Förutom ökat stöd utifrån individuella behov är en skolmiljö som saknar fysiska och sensoriska hinder en förutsättning för en lyckad inklusion. En genomtänkt lärmiljö främjar inläringen för alla barn och leder till långsiktiga besparingar, medan en bristfälligt planerad miljö komplicerar inläringen för många barn och ökar behovet av stödåtgärder och assistans.

SAMS ställer sig positivt till att särskild uppmärksamhet ska fästas vid tillgången till lågtröskel hobbyverksamhet för unga med särskilda behov, även om innebörden av "särskilda behov" inte går att utläsa av programmet. Den uppsökande hobbyverksamheten är viktig för vår målgrupp. Vi efterfrågar dock mer konkret information om hur tillgången till tillgängliga hobbyer ska ökas.

Korg II

Barn och unga med funktionsnedsättning lider i högre grad av psykisk ohälsa. Problem med psykisk ohälsa kan, precis som hos vem som helst, uppstå av flera olika anledningar. När det rör vår målgrupp är det dock särskilt viktigt att inte betrakta den psykiska ohälsan som en brist hos den unga, utan som något som uppstår i samspel med omgivande miljön. Skälen till den psykiska ohälsan kan också vara kopplade till sjukdom eller funktionsnedsättning (t.ex. smärtproblematik). Det viktigaste är att identifiering och vård inte fördröjs.

Barn och unga med funktionsnedsättning upplever mer utanförskap och ensamhet. En utmaning hos barn och unga med funktionsnedsättning kan vara att skilja mellan psykisk ohälsa kontra personens otillräckliga stöd i vardagen. Något som kan tolkas som psykisk ohälsa kan i själva verket vara en reaktion på till exempel brist på stöd i kommunikation, känsla av utanförskap och ensamhet. Ett bra exempel på det här är att barn och unga med hörselnedsättning utan tillräckligt stöd måste anstränga sig för att höra, både i klassrummet och på fritiden. Det blir då svårare att hänga med i det sociala och man upplever i högre grad utanförskap och isolering. Vuxna runt barn och unga med funktionsnedsättning har här stort ansvar att se till att det finns tillgänglighetslösningar och stöd så att de unga kan inkluderas.

Några andra exempel på utanförskap och mobbning förtjänar att lyftas fram. Vart fjärde barn med synnedsättning upplever utanförskap i skolan och på fritiden. Barn med intellektuell funktionsnedsättning upplever ofta mobbning och utanförskap. Dessa särskilda problem måste uppmärksammas i det förebyggande arbetet.

SAMS ställer sig positivt till att tjänsterna för barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ska utvecklas och stöd till deras familjer samt snabb diagnostisering och tillgång till stöd ökas. Terapigarantin för barn är en viktig förnyelse.

Insatser som chattjänster, drop-in tjänster med mera måste göras tillgängliga också för barn- och unga med olika funktionsnedsättningar och stödet för psykisk hälsa måste också fungera uppsökande.

Korg III

För att barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga i och påverka samhällsdebatten krävs att de hörs. Funktionshinderkonventionen stadgar tydligt att dessa barn måste erbjudas stöd anpassat till deras ålder och funktionsnedsättning för att kunna utöva denna rättighet. Det krävs alltså att man anpassar hörandet till barnet och erbjuder olika alternativa kommunikationssätt för att förstå hans eller hennes åsikter, tankar och känslor. Barn med funktionsnedsättnings åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på samma villkor som andra barn. Här vill SAMS understryka vikten av lätt språk och kognitiv tillgänglighet, punktskrift, syntolkning, teckenspråk och andra alternativa kommunikationssätt som är en förutsättning för att barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga.

Helsingfors, 26.1.2024.